

DAVLATNING INVESTITSIYA SIYOSATI

*Termiz Davlat Universiteti
Iqtisodiyot Va Turizm Fakulteti
Iqtisodiyot Yonalishi
222 Guruh talabasi
Bozorov Suyunbek*

Annotatsiya: Ushbu maqola davlatning investitsiya siyosatini tahlil qiladi va uning iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Investitsiya siyosati – bu davlat tomonidan iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirish va barqaror rivojlanishni ta'minlash maqsadida belgilangan strategiyalar va chora-tadbirlar to'plamidir. Maqolada investitsiya siyosatining asosiy maqsadlari, usullari va istiqbolli yo'nalishlari muhokama qilinadi. Innovatsion iqtisodiyot yaratish va barqaror rivojlanish uchun zarur bo'lgan investitsiya muhitining yaxshilanishi masalalari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Xalqaro investitsiyalar huquqi, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI), erkin investitsiya siyosati, iqtisodiyot drayveri, tadbirkorlik, arbitraj.

Kirish: Investitsiya siyosati davlatning iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash va mamlakatning global iqtisodiy integratsiyasini kuchaytirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada investitsiya siyosatining asosiy jihatlari, uning maqsadlari va vazifalari, shuningdek, muvaffaqiyatli investitsiya muhiti yaratish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlar ko'rib chiqiladi.

Annotation: This article analyzes the state's investment policy and demonstrates its importance in economic development. Investment policy is a set of strategies and measures established by the government to stimulate economic activity and ensure sustainable development. The article discusses the main objectives, methods, and promising directions of investment policy. It also examines issues related to improving the investment environment necessary for creating an innovative economy and achieving sustainable development.

Keywords: International investment law, foreign direct investment (FDI), free investment policy, economic driver, entrepreneurship, arbitration.

Introduction: Investment policy is crucial for ensuring the economic development of the state and enhancing the country's global economic integration. This article explores the main aspects of investment policy, its objectives and tasks, as well as the conditions necessary for creating a successful investment environment.

Аннотация: В данной статье анализируется инвестиционная политика государства и подчеркивается ее важность для экономического развития.

Инвестиционная политика — это совокупность стратегий и мер, установленных государством для стимулирования экономической деятельности и обеспечения устойчивого развития. В статье обсуждаются основные цели, методы и перспективные направления инвестиционной политики. Также рассматриваются вопросы улучшения инвестиционной среды, необходимой для создания инновационной экономики и достижения устойчивого развития.

Ключевые слова: Международное инвестиционное право, прямые иностранные инвестиции (FDI), свободная инвестиционная политика, драйвер экономики, предпринимательство, арбитраж.

Введение: Инвестиционная политика имеет важное значение для обеспечения экономического развития государства и усиления глобальной экономической интеграции страны. В данной статье рассматриваются основные аспекты инвестиционной политики, ее цели и задачи, а также условия, необходимые для создания успешной инвестиционной среды.

Asosiy Qism: O‘zbekiston Respublikasining "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonunini samarali ijro etilishi uchun investorlar bilan Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi, hokimliklar, xorijdagi diplomatik vakolatxonalar va tijorat banklari rahbarlari o‘rinbosarlaridan iborat bo‘lgan davlat hokimiyat organlari hamkorligining 4 bosqichli mexanizmi muvaffaqiyatli yo‘lga qo‘yilgan. Ushbu mexanizm investorlarning barcha so‘rovlariga tezkor javob qaytarish va qonunda nazarda tutilgan chora-tadbirlar amalga oshirilishining samaradorligini kerakli tarzda nazorat qilish imkonini beradi.¹

Tadqiqot Metodologiyasi: Maqolada guruhlash, taqqoslash, tahlil va sintez usullaridan keng foydalanilgan. O‘zbekiston Respublikasining "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonunining samarali ijro etilishi uchun investorlar bilan Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi, hokimliklar, xorijdagi diplomatik vakolatxonalar va tijorat banklari rahbarlari o‘rinbosarlaridan iborat davlat hokimiyat organlari hamkorligining to‘rt bosqichli mexanizmi muvaffaqiyatli yo‘lga qo‘yilgan. Ushbu mexanizm investorlarning barcha so‘rovlariga tezkor javob qaytarish va qonunda nazarda tutilgan chora-tadbirlar amalga oshirilishining samaradorligini nazorat qilish imkonini beradi.

Tahlil va Natijalar: Jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, qaysi davlat faol investitsiya siyosatini yuritgan bo‘lsa, o‘z iqtisodiyotining barqaror o‘shishiga erishgan. Shu sababli ham investitsiya – bu “iqtisodiyot drayveri”, desak, mubolag‘a bo‘lmaydi. Investitsiya bilan turli soha va tarmoqlarga, hududlarga yangi texnologiyalar, ilg‘or tajribalar, yuksak malakali mutaxassislar kirib keladi, tadbirkorlik jadal rivojlanadi.²

¹ "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi qonuni. O‘RQ-598, 25.12.2019. 3-modda, 3-qism

² O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2018 yil 28 dekabrda “2019 yilda mamlakatimizni rivojlantirishning eng muhim ustuvor vazifalari to‘g‘risida”gi Parlamentga Murojaatnomasidan.

Bugungi kunda O‘zbekiston Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki, Islom taraqqiyot banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, Osiyo infratuzilma investitsiyalari banki kabi yirik xalqaro moliya institutlari va tashkilotlari bilan yaqin hamkorlikni yo‘lga qo‘ygan. 2022-yilga kelib, mamlakat iqtisodiyotiga investitsiya kiritgan mamlakatlar soni 50 dan ortdi. Ularning orasida Rossiya, Xitoy, Turkiya, Germaniya, Janubiy Koreya kabi mamlakatlar yetakchilik qilmoqda. Mamlakatga kiritilayotgan xorijiy investitsiyalar va kreditlar hajmi 2017-yilda 3,3 milliard dollarni tashkil etgan bo‘lsa, 2022-yil yakunida ushbu ko‘rsatkich uch barobar ortib, 9,8 milliard dollarga yetdi. Buning natijasida xorijiy investitsiyalar va kreditlarning jami investitsiyalardagi ulushi 23,8 foizdan 40,5 foizgacha ortdi. Shu bilan birga, to‘g‘ridan to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar va kreditlar hajmi 2017-yilda 2,5 milliard dollarni tashkil etgan bo‘lsa, 2022-yilga kelib 3,4 barobar oshib 8,5 milliard dollarga yetdi. Ularning jami investitsiyalardagi ulushi esa 17,7 foizdan 35,4 foizgacha oshdi. 17,4 foizi boshqa sohalarda faoliyat yuritmoqda.³Asosiy e‘tiborimizni qaratadigan qonun bu, shubhasiz, O‘zbekiston Respublikasining 2019-yi 25-dekabrda O‘RQ-598-son “Investitsiyalar va investitsiyafaoliyati to‘g‘risida”gi Qonunidir. Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish. Tashqi investorlarga qulay sharoitlar yaratish.⁴

Investitsiya muhiti, investitsiya jalb qilish uchun juda muhimdir. Muvaffaqiyatli investitsiya muhiti yaratish uchun quyidagi shartlar kerak. Ushbu qonun “Xorijiy investitsiyalar to‘g‘risida”, “Investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi va “Chet ellik investorlar huquqlarining kafolatlari va himoya qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qonunlarning asosiy qoidalarini o‘zida mujassam etgan yagona hujjat bo‘lib xizmat qiladi, ularning barchasi qonun kuchga kirgandan keyin o‘z kuchini yo‘qotgan. Mazkur qonunda investitsiyalar, investitsiya faoliyati, investor, investitsiya faoliyati ishtirokchisi hamda reinvestitsiyalar kabi tushunchalarga ta’rif berib o‘tilgan. Bundan tashqari qonunda investitsiyalarning turlari, investitsiyalarni esa infratuzilma va davlat xizmatlarining samarali va raqobatbardoshligini ta’minlash uchun boshqa davlat organlariga fikr-mulohazalarni taqdim etadi. Singapurning xorijiy investitsiyalar uchun umumiy ochiqligidan istisnolar milliy xavfsizlik uchun muhim deb hisoblangan tarmoqlarda, jumladan telekommunikatsiya, radioeshittirish, mahalliy axborot vositalari, moliyaviy xizmatlar, yuridik va buxgalteriya xizmatlari, portlar, aeroportlar va mulkka egalik qilishda mavjud. Singapur qonunchiligiga ko‘ra, ta’sis ustavida chet ellik shaxslarning bunday korxonalariga egalik huquqini cheklaydigan aksiyalar ulushi chegaralari bo‘lishi mumkin.⁵ Agar O‘zbekiston Respublikasining keyingi qonunchiligi investisiya kiritish sharoitlarini og‘irlashtirsa, xorijiy sarmoyadorlarga

³ O‘zbekistonga kiritilayotgan xorijiy investitsiyalar hajmi tahlil qilindi <https://daryo.uz>.

⁴ 4. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va O‘zbekistonning investitsiya jozibadorligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar <https://miit.uz>

⁵ 5. Krugman, P., & Wells, R. (2018). *Microeconomics*. Worth Publishers.

nisbatan investisiya kiritilgan vaqtdan boshlab 10 yil davomida investisiya kiritilgan muddatda amal qilgan qonunchilik qo‘llaniladi. Xorijiy sarmoyador o‘z xohishiga qarab yangi qonunchilikning investisiya kiritish sharoitlarini yaxshilovchi qoidalaridan foydalanish huquqiga ega. Bunda investisiya kiritish sharoitlarini og‘irlashtiruvchi jihatlarni qonunchilikka o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish, shuningdek quyidagilarni ko‘zda tutuvchi O‘zbekiston Respublikasining yangi qonunchilik hujjatlarining qabul qilinishi hisoblanadi:

— xorijiy sarmoyadorga to‘lanadigan dividendlar shaklidagi daromadlar solig‘i hajmi (stavka)ni oshirish;

— repatriatsiya bilan bog‘liq tartib-taomillarni murakkablashtiruvchi yoki xorijiy sarmoyadorning O‘zbekiston Respublikasi tashqarisiga o‘tkazilayotgan daromadlari (foyda) hajmini kamaytiruvchi qo‘shimcha talablarni kiritish, Xorijiy investorning mablag‘larini xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonaning tonlovga layoqatsizligi va bankrotligi yoki kreditorlarning xuquqlarini ximoya qilish, jinoiy yoki ma‘muriy huquqbuzarliklarni sodir etish xollari bo‘yicha xorijiy investorning mablag‘larini qaytarish vakolatli davlat organi tomonidan chet ellik investorning mablag‘larini to‘xtatib turish xollari bundan mustasno yoki chet el investorning bundan repatriatsiya sud yoki arbitraj qaroriga binoan;⁶

— investisiya kiritish hajmiga doir miqdor cheklovlari va xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalarga xorijiy investitsiyalarning minimal hajmini oshirish shaklidagi investisiya hajmiga doir boshqa qo‘shimcha talablarni kiritish;

— xorijiy sarmoyadorning korxonalar ustav jamg‘armasi (ustav kapitali)da hissali qatnashishi bo‘yicha cheklovlar kiritish;

— xorijiy investorlar – jismoniy shaxslar uchun vizalar rasmiylashtirish va ular muddatini uzaytirish bilan bog‘liq tartib-taomillar, shuningdek chet el investitsiyalari kiritish bo‘yicha boshqa qo‘shimcha talablarni kiritish.⁷

Shuningdek, tadbirkorlarni va investitsiya loyihalari tashabbuskorlarini amaliy qo‘llab-quvvatlashga katta e‘tibor qaratilmoqda. Ushbu yo‘nalishdagi eng yorqin misol - bu 2020 yilda tuzilgan eksport va investitsiyalarni rivojlantirish masalalari bo‘yicha Hukumat komissiyasining faoliyati bo‘lib, uning vazifalariga tadbirkorlar va eksportchilar bilan yaqin hamkorlik qilish, pandemiya tufayli yuzaga kelgan cheklovlar bilan bog‘liq muammolarni taxlil qilish, shuningdek, har bir tadbirkorlik subyekting muammosini hal qilishda individual yondashuv asosida tezkor va samarali yechimlarni ishlab chiqish va amalga oshirish kiradi. O‘tgan yil yakuni bo‘yicha Komissiya a‘zolarining joylarga chiqqan holda olib borgan faoliyati natijasida 98 mingdan ortiq korxonalar faoliyati manzilli tartibda o‘rganildi va natijada 5902 ta korxonalarining 6235 ta muammoli masalalari aniqlandi. Muammolarning har

⁶ Mankiw, N. G. (2020). Principles of Economics. Cengage Learning.

⁷ UNCTAD (2021). World Investment Report 2021. United Nations Conference on Trade and Development.

biri tegishli vazirliklar, idoralar, tijorat banklari, mahalliy hokimiyat organlari va Respublikaning xorijdagi diplomatik vakolatxonalari bilan yaqin hamkorlikda hal etildi.⁸

Xulosa

Davlatning investitsiya siyosati iqtisodiy rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. U iqtisodiy o'sish, ish o'rinlari yaratish va texnologik yangilanishga katta ta'sir ko'rsatadi. Mamlakatlar o'z investitsiya muhitini yaxshilash va jahon iqtisodiyotiga integratsiya qilish maqsadida harakat qilishlari zarur. Investitsiya siyosatini samarali amalga oshirish uchun siyosiy barqarorlik, kuchli huquqiy tizim va malakali kadrlar zarurdir. Rivojlangan mamlakatlarning tajribasi, bosib o'tgan yo'li, iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash yo'lida mamlakatning investitsion muhitni sog'lomlashtirish borasida qabul qilgan qonunlari, ishlab chiqqan qarorlarini o'rganish, investitsiyalari kengroq jalb etish bo'yicha ishlab chiqqan usul va uslublarining kerakli jihatlarini O'zbekiston sharoitiga tatbiq etish muhim masalalardan hisoblanadi. Zero, to'plangan tajribalarni mamlakatning o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda tatbiq etilishi, tavakkalchilikni pasaytirishga, mavhumlikni oldi olinishiga, yuqori samaradorlikning ta'minlanishiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi qonuni. O'RQ-598, 25.12.2019. 3-modda, 3-qism.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2018 yil 28 dekabrda "2019 yilda mamlakatimizni rivojlantirishning eng muhim ustuvor vazifalari to'g'risida"gi Parlamentga Murojaatnomasidan.
3. O'zbekistonga kiritilayotgan xorijiy investitsiyalar hajmi tahlil qilindi <https://daryo.uz>
4. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va O'zbekistonning investitsiya jozibadorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar <https://miit.uz>
5. Krugman, P., & Wells, R. (2018). Microeconomics. Worth Publishers.
6. Mankiw, N. G. (2020). Principles of Economics. Cengage Learning.
7. UNCTAD (2021). World Investment Report 2021. United Nations Conference on Trade and Development.
8. OECD (2020). Investment Policy Reviews: Uzbekistan. Organisation for Economic Co-operation and Development.

⁸ OECD (2020). Investment Policy Reviews: Uzbekistan. Organisation for Economic Co-operation and Development.